

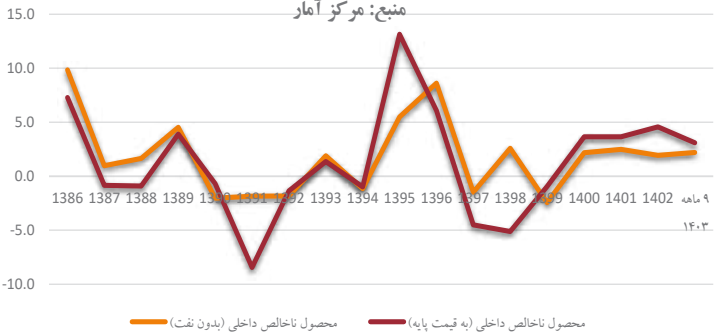
یکشنبه ۲۴ فروردین ۱۴۰۴

وطن امروز | شماره ۴۲۹۰

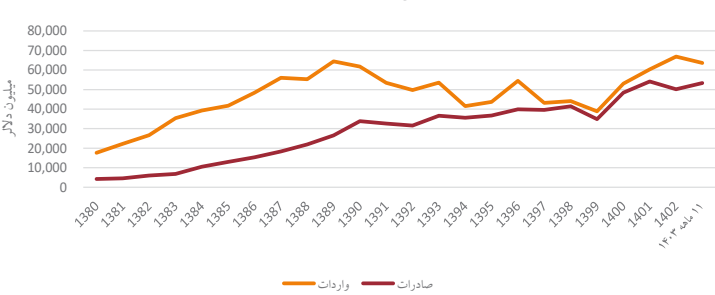
اقتصادی

رشد اقتصادی به قیمت ثابت سال ۱۴۰۰

منبع: مرکز آمار

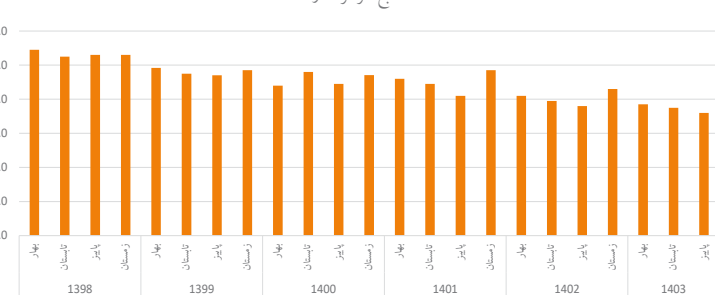

ارزش صادرات و واردات

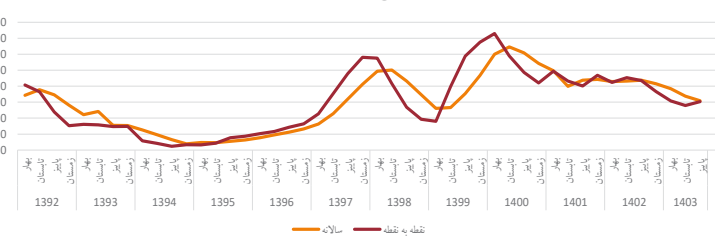
نرخ بیکاری

منبع: مرکز آمار

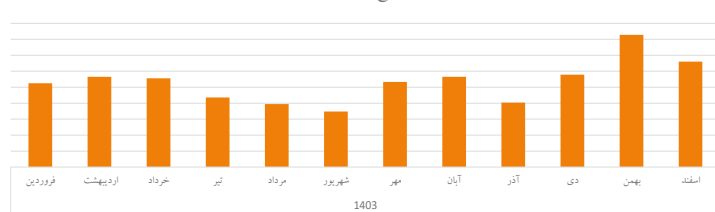
تورم تولید کننده

منبع: مرکز آمار

تورم ماهانه در سال ۱۴۰۳

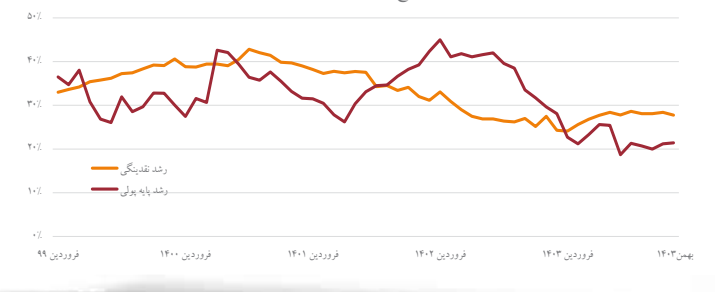
منبع: مرکز آمار

نرخ تورم مصرف کننده

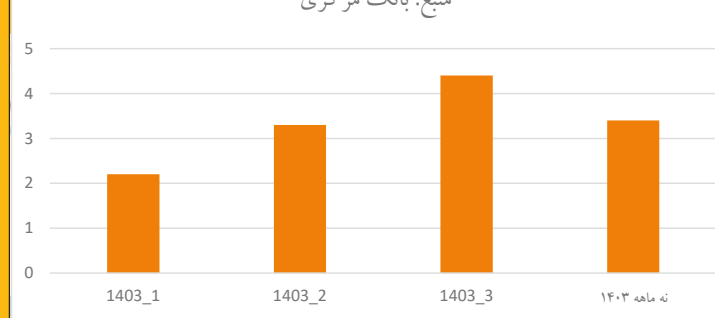

نرخ رشد کل های پولی

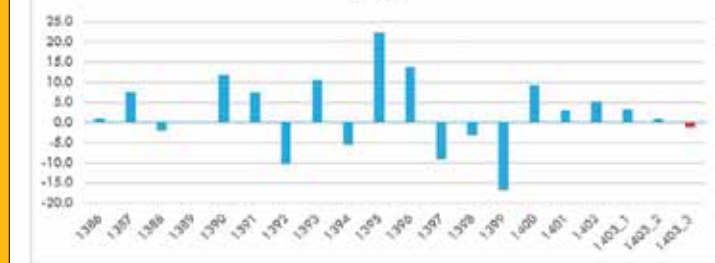
درصد رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در سال ۱۴۰۳

منبع: بانک مرکزی

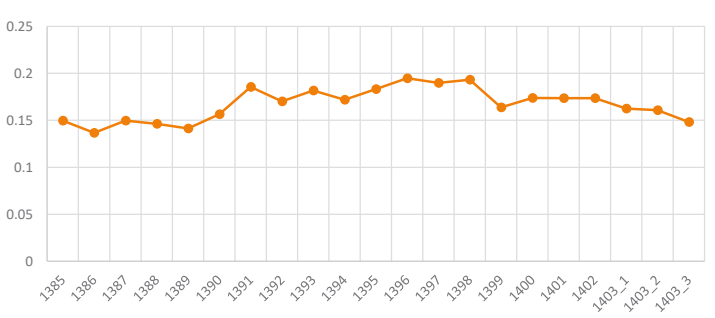
رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص

مرکز آمار

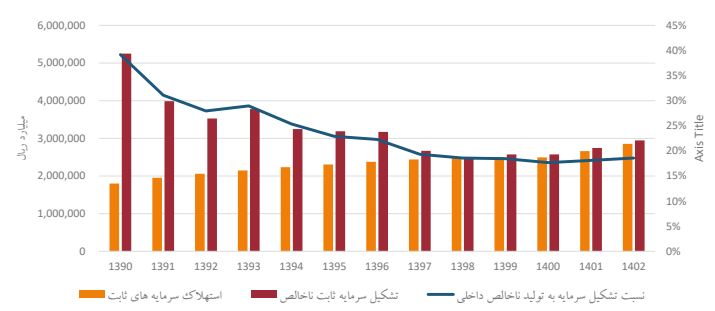

نسبت تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به تولید ناخالص داخلی

مرکز آمار

روند سرمایه گذاری در اقتصاد ایران

نزوم رشد تشکیل سرمایه ثابت ودغدغه سرمایه گذاری

یکی از مسائل کلیدی اقتصاد ایران که از دهه های گذشته همواره نگران کننده بوده، پایین بودن نرخ سرمایه گذاری و تشکیل سرمایه ثابت ناخالص است. بخش عمده ظرفیت های تولیدی کشور نیازمند نوسازی و توسعه است. بی ثباتی های سیاستی و موانع ساختاری دست به دست هم داده اند تا جریان ورودی سرمایه دچار نقصان شود.

سرمایه گذاری در اقتصاد ایران بویژه در دهه ۹۰ با سقوط بی سابقه تشکیل سرمایه به کمتر از نصف، به کانون محوری یکی از چالش های کشور تبدیل شد. سقوط تشکیل سرمایه در اقتصاد کشور طی دهه ۹۰ به حدی شدید بود که رشد های ۳ سال ابتدایی دهه حاضر تنها بخش کوچکی از آن را جبران کرد. بر اساس گزارشات مرکز آمار، نسبت تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به تولید ناخالص داخلی در سال ۱۴۰۲ روندی نزولی داشت و در ۳ فصل ابتدایی سال گذشته، این نسبت از ۱۶٫۳ درصد در بهار به ۱۴٫۸ درصد در پاییز کاهش یافت. نرخ رشد تشکیل سرمایه نیز در سال ۱۴۰۲ روندی نزولی را به ثبت رساند به طوری که در ۳ فصل ابتدایی به ترتیب اعداد ۲٫۵، ۱٫۳ و -۱ درصد محقق شد. آخرین مرتبه ای که در یک فصل رشد تشکیل سرمایه منفی محقق شده بود، بهار سال ۱۳۹۸ بود که مجدد در پاییز ۱۴۰۲ رشد منفی در این بخش به ثبت رسید. البته روایت بانک مرکزی از رشد تشکیل سرمایه در ۹ ماهه ۱۴۰۳ متفاوت است و رقم ۳٫۴ درصد را اعلام کرده است. طبق اعلام بانک مرکزی، نرخ رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ۹ ماهه ۱۴۰۳ به ۳٫۴ درصد رسید. این عدد نشان می دهد پس از رکود عمیق اواخر دهه ۱۳۹۰، سرانجام روند نزولی سرمایه گذاری متوقف و کمی معکوس شده است. بررسی جزئیات نشان می دهد رشد تشکیل سرمایه در بهار پارسال ۲٫۲ درصد، رشد تشکیل سرمایه در تابستان پارسال ۳٫۳ درصد و رشد تشکیل سرمایه در پاییز پارسال ۴٫۴ درصد بوده است. به نظر می رسد سیاست تخصیص ارز ترجیحی برای واردات ماشین آلات تولیدی تا حدی موثر واقع شده است. در بخش ساختمان نیز پس از چندین فصل رکود، در پاییز ۱۴۰۳ رشد به نزدیک صفر رسید که نشانه ای از ثبات نسبی پس از سقوط های متوالی است.

البته با وجود این بهبود نسبی، همچنان مشکلات ساختاری سرمایه گذاری در ایران پابرجاست و در همین راستا نیز مقام معظم رهبری، شعار سال ۱۴۰۴ را به موضوع سرمایه گذاری در تولید اختصاص دادند.

گزارش «وطن امروز» از تصویری که متغیرهای اقتصاد کلان در سال ۱۴۰۳ ترسیم می کند

کابدشکافی شاخص ها

بررسی متغیرهای اقتصاد کلان نشان می دهد نرخ سرمایه گذاری در اقتصاد پایین تر از حد مطلوب است، سرعت رشد اقتصادی کاهش یافته و به اهداف برنامه هفتم نزدیک نیست و همچنان تورم در سطوح بالایی قرار دارد

مقاصد صادراتی ایران باقی مانده اند، چین با واردات حدود ۱۳٫۸ میلیارد دلار از ایران، همچنان بزرگترین شریک تجاری کشورمان است. کشورهای عراق، امارات و ترکیه نیز در رده های بعدی قرار دارند.

■ نگاه رکودی مدیران

«شامخ» یا شاخص مدیران خرید (PMI) سنجیده ای است که مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی اتاق ایران از طریق دریافت پاسخ بنگاه های نمونه در صنایع مختلف به سوالات مشخص، استخراج می کند. این شاخص رونق، رکود یا ثبات کسبوکارهای مورد بررسی و چشم انداز انتظاری آنها در آینده را نشان می دهد. در جریان استخراج شاخص شامخ، اگر عدد شامخ بیش از ۵۰ واحد باشد، نشان می دهد اقتصاد در حال توسعه است و هر رقمی زیر ۵۰ واحد، از قرار داشتن اقتصاد در آستانه انقباض و رکود حکایت دارد. بر اساس شاخص کل اقتصاد در بهمن ۱۴۰۳، وضعیت رکود فعالیت ها در اقتصاد ایران تداوم داشته است. تداوم تورم انرژي در شرایطی که روند صعودی نرخ ارز و افزایش قیمت نهاده ها ادامه دارد، موجب اختلال در زنجیره های تولید و تأمین مواد اولیه شده است. در این شرایط، بسیاری از شرکتهای تولیدی در سطوح پایین تری از ظرفیت خود عمل می کنند و با توجه به کمبود نقدینگی و منابع مالی، برخی از آنها در آستانه تعطیلی قرار گرفته اند. شاخص مدیران خرید کل اقتصاد در بهمن ۱۴۰۳، پس از تعدیل فصلی معادل ۴۶٫۴ محاسبه شد و برای سومین ماه متوالی روند رکودی داشت. نرخ کاهش در این ماه نسبت به ماه قبلی اندکی بیشتر بود که نشان دهنده کاهش در سطح فعالیت های اقتصادی است.

بعلاوه، افزایش قیمت ها که منجر به کاهش بیشترین قدرت خرید مصرف کنندگان شد و کاهش تقاضای خرید کالا و خدمات را به همراه داشت، باعث شد به رغم نزدیکی نسبی به پایان سال و انتظار بهبود در تقاضا، میزان سفارش های جدید مشتریان نسبت به ماه قبل از آن کمتر شود. عوامل مذکور منجر به کاهش حاشیه سود شرکتهای و این مساله در کنار افزایش ریسک های سیاسی - اقتصادی کشور، انتظارات بدبینانه ای را برای ادامه فعالیت شرکتهای در ماه های آتی شکل داد.

همچنین بر اساس نتایج داده های جمع آوری شده از بنگاه های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید بخش صنعت ایران که به صورت فصلی تعدیل شده است، در بهمن ماه به ۴۶٫۷ رسید که به میزان قابل توجهی پایین تر از دی ماه با مقدار ۵۲٫۸ بود. سطح این شاخص تحت تأثیر کاهش در ۴ مؤلفه از ۵ مؤلفه اصلی خود قرار گرفت. میزان تولید محصولات، سفارشات جدید مشتریان، موجودی مواد اولیه خریداری شده و میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی همگی روند کاهش و شاخص در اکثر رشته / فعالیت های صنعت با کاهش روبه رو بود.

تداوم کمبود انرژی در شرایطی که روند صعودی نرخ ارز و افزایش قیمت نهاده ها ادامه دارد، موجب اختلال در زنجیره های تولید و تأمین مواد اولیه شد. در این شرایط، بسیاری از شرکتهای تولیدی در سطوحی پایین تر از ظرفیت خود عمل کردند و با توجه به کمبود نقدینگی و منابع مالی، برخی از آنها در آستانه تعطیلی قرار گرفتند.

افزایش قیمت ها که منجر به کاهش بیشترین قدرت خرید مصرف کنندگان و کاهش تقاضای برای کالا و خدمات بود، باعث شد به رغم نزدیک شدن به پایان سال و انتظار بهبود در تقاضا، میزان سفارش جدید مشتریان نسبت به ماه قبل از آن کمتر شود. عوامل مذکور منجر به کاهش حاشیه سود شرکتهای و این مساله در کنار افزایش ریسک های سیاسی - اقتصادی کشور، انتظارات بدبینانه ای را برای ادامه فعالیت شرکتهای در ماه های آتی شکل داده است.

■ سیاست های پولی و بانکی؛ رویکردی محتاطانه

بانک مرکزی در سال ۱۴۰۳ بر کنترل رشد نقدینگی و پایه پولی تأکید داشت و تا میانه سال نیز در راستای این اهداف پیش رفت. رشد ۱۲ ماهه نقدینگی که از ابتدای سال حدود ۲۴ تا ۲۵ درصد را هدف گذاری کرده بود، در نیمه نخست سال نسبتاً مهار شد. روند کاهش رشد پایه پولی نیز ادامه یافت و در مقطعی حتی به حدود ۱۹ درصد نقطه به نقطه رسید که در چند دهه اخیر کم سابقه بود. در ماه های پایانی سال ۱۴۰۳ اما به دلیل بروز تنش های اعتباری در شبکه بانکی، همچنین نوسانات بازارهای موازی، بانک مرکزی به ناچار سیاست پولی خود را مقداری تعدیل کرد. از این رو، رشد نقدینگی و پایه پولی نیز اندکی افزایش یافت و بهمن ماه رقم رشد پایه پولی به حدود ۲۲ درصد و رشد نقدینگی به ۲۷٫۸ درصد رسید با این حال، این ارقام در مقایسه با میانگین بلندمدت همچنان نسبتاً کنترل شده ارزیابی می شود.

■ وضعیت اشتغال و بازار کار

بازار کار ایران در سال ۱۴۰۳ روند آغاز شده در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ را ادامه داد. نرخ بیکاری برای افراد ۱۵ ساله و بیشتر طی ۳ فصل نخست سال حدود ۷ درصد گزارش شد. طبق اعلام مرکز آمار، نرخ بیکاری در بهار ۱۴۰۳ به ۷٫۷ درصد رسید که ۵٫۵ واحد درصد کمتر از بهار سال قبل بود. تابستان ۱۴۰۳ این نرخ به ۷٫۵ درصد و پاییز به ۷٫۲ درصد کاهش یافت. نرخ مشارکت اقتصادی نیز نزدیک به ۴۱ درصد ثابت ماند. این ارقام در ظاهر، چشم انداز مثبتی از روند ایجاد اشتغال ارائه می دهد. بر اساس آخرین گزارشات مرکز آمار، جمعیت شاغلان ۱۵ ساله و بیشتر در این فصل ۲۴ میلیون و ۹۸۳ هزار نفر بود که نسبت به فصل مشابه سال قبل تقریباً ۲۰۷ هزار نفر افزایش داشت. همچنین جمعیت غیرفعال از نظر اقتصادی (اعم از افراد محصل، خانه دار، درآمد بدون کار مانند بازنشستگان و...) ۳۸ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر بود که نسبت به فصل مشابه سال قبل تقریباً ۶۷۳ هزار نفر افزایش داشت.

بررسی اشتغال در بخش های عمده اقتصادی نشان می دهد در پاییز ۱۴۰۳ بخش خدمات با ۵۲٫۷ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داد. در مراتب بعدی بخش های صنعت با ۳۳٫۵ درصد و کشاورزی با ۱۳٫۲ درصد قرار داشتند. نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله حاکی از آن است که ۲۰٫۲ درصد از فعالان این گروه سنی در پاییز ۱۴۰۳ بیکار بوده اند. بررسی تغییرات فصلی نرخ بیکاری این افراد نشان می دهد این نرخ نسبت به فصل مشابه در سال قبل (پاییز ۱۴۰۲) ۰٫۴ درصد کاهش یافته است. بررسی نرخ بیکاری گروه سنی ۱۸ تا ۳۵ ساله نیز نشان می دهد در پاییز پارسال ۱۴٫۳ درصد از جمعیت فعال این گروه سنی بیکار بودند. این در حالی است که تغییرات فصلی نرخ بیکاری این افراد نشان می دهد این نرخ نسبت به پاییز ۱۴۰۲ به میزان ۰٫۱ درصد کاهش یافته است.

■ تجارت خارجی

تجارت خارجی ایران در سال ۱۴۰۳ شاهد رکورد شکنی هایی در صادرات غیر نفتی بود. بر اساس آمارهای گمرک، صادرات غیر نفتی در ۱۱ ماهه ۱۴۰۳ به بیش از ۵۲٫۳ میلیارد دلار رسید که از لحاظ ارزشی حدود ۱۸٫۸ درصد رشد نسبت به مدت مشابه سال قبل نشان می دهد. واردات نیز در همین مدت با رشدی ۵٫۶ درصدی به حدود ۶۳ میلیارد دلار رسید و تراز تجاری غیر نفتی را به منفی ۱۰ میلیارد دلار رساند که البته نسبت به سال های قبل قدری بهبود یافت.

عمده اقلام صادراتی ایران همچنان شامل مواد اولیه و کالاهای واسطه ای نظیر محصولات پتروشیمی و شیمیایی، فراورده های نفتی و میعانات گازی، فلزات اساسی (فولاد، مس، آلومینیوم) و محصولات معدنی، همچنین برخی محصولات کشاورزی (نظیر خشکبار) است. اگرچه در سال های اخیر صادرات کالاهای دانش بنیان از جمله داروهای بیوتکنولوژی و تجهیزات پزشکی نیز رشد اندکی داشته اما همچنان سهم آنها در مجموع صادرات ایران ناچیز است.

به لحاظ جغرافیایی، بازارهای آسیایی و کشورهای همسایه مهم ترین

گروه اقتصادی؛ سال ۱۴۰۳ برای اقتصاد ایران سالی پر فراز و نشیب و سرشار از تحولات مهم در عرصه های مختلف بود. پس از دوره ای طولانی از رکود و نوسانات شدید در دهه ۱۳۹۰، بسیاری از شاخص های کلان اقتصادی در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ نشانه های مثبتی را بروز دادند؛ از جمله ثبت رشد اقتصادی، مهار نسبی تورم مصرف کننده و رکوردهای تازه در تجارت خارجی اما به نظر می رسد برخی متغیرهای اقتصادی، روند مطلوب سال گذشته را در سال ۱۴۰۳ طی نکردند یا سرعت بهبودشان کاهش یافت. به گزارش «وطن امروز»، نرخ سرمایه گذاری در اقتصاد پایین تر از حد مطلوب است، رشد اقتصادی به اهداف برنامه های توسعه نزدیک نیست و همچنان تورم در سطوح بالایی نوسان دارد. در ادامه به بررسی رشد تولید ناخالص داخلی، روند تورم، تحولات پولی و ارزی، وضعیت اشتغال، ساختار تجارت خارجی و تشکیل سرمایه پرداخته و اجمالا وضعیت اقتصاد کلان در مقطع کنونی را بررسی می کنیم.

■ افت سرعت رشد اقتصادی

با وجود تمام چالش های داخلی و خارجی، اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۳ توانست رشد مثبت خود را حفظ کند. بر اساس آمارهای رسمی، رشد تولید ناخالص داخلی (GDP) ایران در ۹ ماه نخست ۱۴۰۳ حدود ۳٫۱ درصد (با احتساب بخش نفت) بود و رشد بدون نفت نیز در همین مدت حدود ۲٫۲ درصد برآورد شد. اگرچه این نرخ رشد مثبت، نشانه خروج نسبی اقتصاد از رکود مرزمن دهه ۱۳۹۰ است اما همچنان با هدف گذاری ۸ درصدی برنامه های توسعه فاصله قابل توجهی دارد. رشد اقتصادی ۹ ماهه ۱۴۰۲ در حدود ۴٫۸ درصد بود که نشان دهنده افت این متغیر در سال ۱۴۰۲ است. مطابق آخرین داده های مرکز آمار، رشد اقتصادی در ۳ فصل ابتدایی ۱۴۰۳ به ترتیب ۲٫۱، ۱٫۶ و ۱٫۶ درصد گزارش شده است. نکته مهم اینجاست که وابستگی رشد اقتصادی ایران به بخش نفت همچنان بالاست و کاهش رشد بخش استخراج نفت و گاز طبیعی از ۱۰٫۳ درصد در بهار به ۲ درصد در پاییز، سهم چشمگیری در افت روند کلی رشد داشته است. به این ترتیب، در مجموع ۹ ماه اول سال، رشد ۲٫۱ درصدی GDP با نفت و ۲٫۲ درصدی بدون نفت به ثبت رسید.

بر اساس داده های بانک مرکزی در ۹ ماهه ۱۴۰۲، رشد گروه نفت ۱٫۴ درصد بود که این رقم در ۹ ماهه ۱۴۰۳ به ۰٫۵ درصد رسید.

■ تداوم تورم مستمر و بالا

تورم بالا یکی از قدیمی ترین و ریشه دارترین مشکلات اقتصاد ایران است که آثار آن در تمام عرصه های معیشتی مردم احساس می شود. سال ۱۴۰۳ روند کلی تورم ابتدا نزولی شد و سپس در ماه های پایانی سال، مجدداً روندی صعودی را تجربه کرد.

نرخ تورم مصرف کننده در سال ۱۴۰۲ روند نسبتاً نزولی به خود گرفت. این روند کاهش در نیمه اول سال ۱۴۰۳ نیز ادامه یافت. نرخ تورم نقطه به نقطه از حوالی ۳۱ درصد در شهریور ۱۴۰۳ به ۲۷ درصد در اسفند ماه رسید و دولت چهارم موفق به ثبت یک کارنامه موفق در مهار تورم نشد. نرخ تورم ماهانه نیز طی سال ۱۴۰۳ روندی نسبتاً صعودی داشت. نرخ تورم ماهانه که به طور متوسط طی سال های اخیر در محدوده کانال ۲ درصد بوده، در انتهای سال ۱۴۰۲ اعداد ۴٫۱ و ۳٫۳ به ترتیب در بهمن و اسفند به ثبت رساند. متوسط نرخ تورم ماهانه نیز در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۲ افزایش داشت. از اواخر پاییز ۱۴۰۳، شوک های سیاسی و افزایش سطح ریسک ژئوپلیتیک و سیاست های ارزی دولت باعث جهش دوباره نرخ ارز در بازار غیررسمی و شکل گیری انتظارات تورمی شد. در نتیجه، تورم در ماه های پایانی سال رو به افزایش گذاشت.

شاخص قیمت تولید کننده (CPI) که معمولاً پیش رگر تورم مصرف کننده محسوب می شود، در نیمه اول سال روند کاهش نسبی داشت. این مساله بازتابی بود از کاهش فشار هزینه های تولید در آن دوره. با این حال، در اواخر سال، افزایش نرخ ارز و گران شدن مواد اولیه و کالاهای واسطه ای موجب شد CPI نیز سیر صعودی به خود بگیرد. لذا پیش بینی می شود این افزایش در تورم تولید کننده، در سال ۱۴۰۴ تأثیر خود را بر قیمت مصرف کننده نیز بر جا بگذارد.